

УДК 342.726-053.2

ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДИТИНИ

Є. В. ТКАЧЕНКО,

*канд. юрид. наук, доц.,
доцент кафедри конституційного права України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
м. Харків*

Розглянуто деякі аспекти правового статусу дитини, проаналізовано міжнародно-правові принципи правового статусу дитини. Зроблено висновок, що принципи правового статусу дитини – це втілені у вітчизняному конституційному законодавстві та у міжнародних договорах України основоположні ідеї, які є базисом правового регулювання суспільних відносин за участю дітей і визначають напрямки діяльності держави щодо гарантування їх прав.

Ключові слова: правовий статус дитини, принципи, принципи правового статусу дитини.

Загально відомо, що право як регулятор суспільних відносин будується і функціонує на основі певних принципів, які виражають його сутність і є його фундаментом. У них відображаються основні характеристики і особливості права, які надають йому якості універсального регулятора міри свободи і справедливості в суспільних відносинах. Цінності, які знаходять свій прояв у принципах права, лежать в основі діяльності правової держави, встановлюють межі діяльності органів публічної влади. Керуючись ними, держава забезпечує реалізацію особистих, політичних та соціально-економічних прав людини.

Саме тому, розглядаючи проблеми правового статусу дитини, важливо звернутися до змісту основоположних правових ідей, які лежать в основі правового регулювання відносин і суб'єктами яких є неповнолітні. Перш за все, значення принципів забезпечення прав дитини полягає в тому, що вони являють собою основу юридичної конструкції прав дитини та визначають основні напрямки діяльності державних органів щодо гарантування прав дитини.

При дослідженні питання принципів як самостійного елемента правового статусу дитини слід звернутися до розгляду такої категорії як принципи права та конституційні принципи.

Термін «принцип» походить від латинського слова «principium», яке означає основні, найзагальніші положення, засоби, правила, що визначають природу і соціальну сутність явища, його спрямованість і найсуттєвіші властивості.

На думку І. Бентама, принципом називається основна ідея, яка є началом або базисом для будь-якого судження. Якщо говорити образно, то це нерухома точка, до якої прикріплюється перше кільце ланцюга. Принцип має бути очевидним; щоб зробити його зрозумілим достатньо лише відповісти й пояснити його. Він як аксіоми математики: їх не доводять прямо, а доводять, що їх неможливо відкинути, не впадаючи у безглуздість [1, с. 4].

Принципи правового статусу дитини – це втілені у вітчизняному конституційному законодавстві та міжнародних договорах України основоположні ідеї, які є базисом правового регулювання суспільних відносин за участю дітей і визначають напрямки діяльності держави щодо гарантування їх прав.

Щодо класифікації принципів правового статусу неповнолітніх, то серед вчених існує плюралізм думок. Так, Н. М. Опольська до принципів захисту прав дитини відносить: принцип невідчужуваності та непорушності прав і свобод дитини; принцип гарантованості; принцип пріоритетності прав і свобод дитини; принцип активності дитини у здійсненні своїх прав і свобод; принцип пріоритетності сімейних форм виховання; принцип толерантності покарання та пом'якшення особистої відповідальності дитини; принцип недопущення найгірших форм дитячої праці [1, с. 38–43].

Н. М. Крестовська доходить до висновку, що сьогодні ювенальне право України ґрунтується на таких галузевих принципах:

– принцип пріоритетності прав дитини – найкраще забезпечення інтересів дитини має бути головним міркуванням при виданні з цією метою законів;

– принцип рівності дітей незалежно від будь-яких обставин їхнього народження або актуального стану (раси, національності, віросповідання тощо);

– принцип пріоритетності сімейних форм виховання дитини. Сутність цього принципу визначається тим, що, по-перше, сім'я є найкращим середовищем для виживання та розвитку дитини, по-друге, дитина має право на щастя, любов і розуміння з боку батьків;

– принцип протекціонізму, який виявляється у праві дитини на особливу турботу і допомогу з боку сім'ї, суспільства, держави з метою усунення тієї фактичної нерівності, якої дитина зазнає через свою фізичну та соціальну незрілість;

– принцип обов'язковості підготовки до дорослого життя, який виявляється, по-перше, в необхідності отримання дитиною повної середньої освіти, по-друге, в тому, що виховання дитини має бути спрямоване на розвиток її особистості, по-третє – в тому, що вона має виховуватись у дусі поваги до загальнолюдських та національних цінностей;

– принцип поваги та толерантності, який виявляється, по-перше, у трактуванні дитини як автономної особистості, по-друге, в можливості вільного висловлювання дитиною особистої думки, праві бути почутою, по-третє – в суворій забороні будь-яких форм насильства щодо дитини та експлуатації дитини;

– принцип забезпечення участі дітей у суспільному житті, який виявляється у праві дитини на працю, підприємницьку діяльність, об'єднання у громадські організації;

– принцип «*parens patria*», тобто прямої державної опіки над дитиною тощо[3, с. 229-230].

Щодо принципів правового захисту дитини, які закріплені в міжнародних документах, то, перш за все, слід звернутися до аналізу засад, які втілені в Конвенції про права дитини. Слід підкреслити, що хоча і Комітетом ООН з прав дитини вже розроблена концепція принципів Концепції, але серед вчених існує плюралізм думок щодо їх системи.

Детальний аналіз норм Конвенції про права дитини щодо закріплення принципів правового статусу дитини здійснив А. Моувер. Він називає такі принципи: принцип урахування національного фактора у процесі реалізації цілей Конвенції та можливості включення норм міжнародних договорів у національне законодавство держав, які ратифікували Конвенцію; принцип якнайліпшого забезпечення інтересів дитини; принцип дотримання прав та інтересів дітей без будь-яких виключень або будь-якої дискримінації; принцип відносності зобов'язань і прав у межах Конвенції; принцип трансформації дитини з пасивного об'єкта захисту в активного суб'єкта; принцип гарантування захисту від конкретних форм експлуатації та зловживання, а саме: економічна експлуатація, торгівля дітьми, зловживання щодо дітей, позбавлених батьківської опіки, усиновлених дітей, дітей в ювенальній системі правосуддя. Окрім того, Конвенція захищає особисте і сімейне життя дитини, встановлює право дитини на захист від вживання, виготовлення і торгівлі наркотиками тощо [Цит. за 4, с. 135].

Т. А. Тітова пропонує розрізнити як загальні принципи такі: заборона дискримінації, забезпечення якнайкращих інтересів дитини, право дитини вільно висловлювати погляди з усіх питань, що торкаються її, і повага цих поглядів, права й обов'язки батьків здійснювати управління дитиною під час виконання нею своїх прав [5, с. 136].

Вважаємо, що слід розглядати такі основні принципи Конвенції про права дитини.

По-перше, це принцип заборони дискримінації.

Принципу рівності, проголошеному Конституцією України, суперечить будь-яка дискримінація, тому іноді його ще називають принципом недискримінації. В науковій літературі дискримінація розглядається як диференціація людей на підставі таких ознак, як стать, колір шкіри, сексуальність і класова належність [6, с. 173]. Слід погодитися з Л. Д. Воеводіним, що сучасна цивілізація досягла такого рівня, коли дискримінація людей за будь-якими зовнішніми ознаками розглядається як

порушення високих принципів суспільного розвитку [7, с. 69]. Адже принцип недискримінації в праві Ради Європи є загальновизнаним і одним з основоположних. Конвенція про захист прав людини і основних свобод від 4 листопада 1950 р. забороняє дискримінацію при використанні визнаними в ній прав і свобод і не вимагає забезпечення рівності. Стаття 5 Протоколу № 7 до Конвенції від 22.11.1984 р. встановлює, що подружжя повинні володіти рівними правами і нести рівну цивільно-правову відповідальність у відносинах між собою і зі своїми дітьми в тому, що стосується укладання шлюбу, перебування в шлюбі та при його розірванні. Протокол № 12 до Конвенції від 04.11.2000 р. встановлює загальну заборону дискримінації (ст. 1) виходячи з того, що всі люди рівні перед законом і мають право на рівний захист закону (преамбула).

У міжнародному праві не має офіційного визначення категорії «дискримінація», але Комітет з прав людини у відповідних Загальному коментарі зазначив, що «під дискримінацією слід розуміти будь-яке розрізнення, виняток, обмеження або перевагу, оснований на ознаках раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, етнічного або соціального походження, майнового стану, народження чи іншого положення, що мають на меті або наслідком знищення або применшення визнання, використання чи здійснення на рівних засадах прав людини та основних свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній чи інших галузях суспільного життя» [8].

Щодо вітчизняного законодавства, то у ст. 1 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 06.09.2012 р. закріплюється, що дискримінація – рішення, дії або бездіяльність, спрямовані на обмеження або привілеї стосовно особи та/або групи осіб за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, сімейного та майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками (далі – певні ознаки), якщо вони унеможливають визнання і реалізацію на рівних підставах

прав і свобод людини та громадянина [9, ст. 412].

Своє втілення принцип недискримінації прав дитини знайшов у ст. 2 Конвенції ООН про захист прав дитини, в якій наголошується:

1. Держави-учасниці поважають і забезпечують всі права, передбачені цією Конвенцією, за кожною дитиною, яка перебуває в межах їх юрисдикції, без будь-якої дискримінації незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного, етнічного або соціального походження, майнового стану, стану здоров'я і народження дитини, її батьків чи законних опікунів або яких-небудь інших обставин.

2. Держави-учасниці вживають всіх необхідних заходів для забезпечення захисту дитини від усіх форм дискримінації або покарання на підставі статусу, діяльності, висловлюваних поглядів чи переконань дитини, батьків дитини, законних опікунів чи інших членів сім'ї.

Ф. Алстон, коментуючи ст. 2 Конвенції, робить висновок, що захист дитини має включати будь-які ситуації, в яких вона зазнає чи може зазнати дискримінації, або покарання у зв'язку зі своїм специфічним статусом чи поведінкою інших осіб. Діти часто є набагато уразливішими, ніж їх батьки, члени сім'ї чи опікуни. Більше того, дискримінація чи покарання дитини – це ефективний засіб «зловити двох зайців». Дитина в такому разі зазнає страждань безпосередньо, а батьки чи інші особи, які відповідають за неї, – опосередковано [10, с. 7]. І слушно продовжує цю думку Т. А. Тітова: «що таке ставлення до дітей є поширеною практикою. Таке бачення сформувалося в суспільстві в силу того, що тривалий час дитина розглядалася як «безсловесний додаток» сім'ї. Це передбачало автоматичну ідентифікацію особистості батьків або осіб, які їх замінюють і все, що з ними пов'язано з дитиною. Іншими словами, дитина не розглядалася як член сім'ї в тому сенсі, що вона має певний статус, має самостійність у думках і діях, є носієм прав та обов'язків, що характеризує її як особистість, погляди якої не обов'язково повинні збігатися зі поглядами дорослих членів сім'ї» [5, с. 48-49].

Хоча принцип заборони дискримінації прав дитини і був імплементований у вітчизняне законодавство, але на практиці в Україні

залишаються проблеми з його реалізацією. Зокрема, цей принцип не в повному обсязі застосовується щодо дітей з малозабезпечених сімей, сільських дітей, утриманців дитячих установ, дітей-інвалідів, дітей з вадами, дітей циган та інфікованих ВІЛ/СНІДом, особливо в наданні медичної допомоги, соціального забезпечення й освіти [12].

Слід наголосити, що проблема дискримінації прав дітей циганської національної меншини стосується не лише України, але й країн Європи¹. За даними міжнародних організацій Роми займають вкрай вразливе місце в суспільній, економічній та політичній системі Центральної та Східної Європи, що знаходить свій прояв у безробітті, відсутності освіти, повсякденній злиденності тощо. Відсутність громадянства є причиною значного скорочення для них можливостей для працевлаштування. Їх часто не пускають до ресторанів, плавальних басейнів, дискотек. Подекуди вони проживають у районах, де мешкають тільки рома, що призводить їх до фактичної сегрегації. Одним з яскравих прикладів такої дискримінації є будівництво стіни у місті Усті-над-Лабем, у результаті чого циганське населення стало відрізнаним від іншого населення міста². А 03.11.1992 р. місцева влада міста Ірков (Північна Чехія) видала розпорядження, відповідно до якого скоєння дій, які створюють загрозу моралі, здоров'ю та безпеці інших осіб, на порушника накладався штраф у розмірі 100 тис. крон (3,5 тис. дол.). Поліції дозволялося негайно виселяти за відсутності постанови суду, які підозрювалися у незаконному заселенні квартир. Також, можна згадати випадок, який шокував багатьох мешканців Франції щодо депортації циганської родини в Косово, коли дівчинку-школярку вивели прямо зі шкільного автобуса на очах в її однокласників³.

Слід наголосити, що незважаючи на вразливість дітей як суб'єктів

Наприклад, тривалий час значна частина циган, які проживали у Чехії, не могла отримати громадянство цієї країни. Див.: *Сиклова Й., Миклушанова М.* Отказывая в гражданстве цыганам Чешской Республики // Конституционное право: Восточноевропейское обозрение. – 1998. – № 1 (26). – С. 26–32.

Див.: *Андриченко Л. В.* Конституционно-правовой статус национальных меньшинств в зарубежных европейских государствах // Конституционное право государств Европы : учеб. пособие для студентов юрид. вузов и ф-тов ; [отв. ред. Д. А. Ковачев]. – М. : Волтерс Клувер, 2005. – С. 79–96.

³ Греція передала Інтерполу результати ДНК-тесту. В Ірландії у циган відібрали ще одну блакитнооку дівчинку. – <http://ua.korrespondent.net/world/1618010>.

правовідносин, серед них є групи, котрі є найбільш вразливими: діти, які живуть у виключно тяжких умовах (п. 11 преамбули Конвенції), діти, які тимчасово або постійно позбавлені сімейного оточення (п. 1 ст. 20 \); діти-біженці (ст. 22); діти, неповноцінні в розумовому або фізичному відношенні (п. 2 ст. 23).

Це свідчить, що із вказаного принципу заборони дискримінації прав дитини є виключення, які у юридичній науці називаються «позитивною дискримінацією». Дану правову категорію слід розглядати як юридичну різницю у підходах, яка є тимчасовим засобом, яка підтверджена своїм нормативним авторитетом, яка ставить за мету створення сприятливих умов для певної категорії фізичних або юридичних осіб на шкоду іншій категорії осіб і тим самим компенсує існуючу між ними фактичну нерівність [12, с. 562].

В ювенальному законодавстві України проявами так званої «позитивної дискримінації» є положення щодо статусу (надаються переваги та пільги) таких категорій дітей: дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування, безпритульної дитини, дитини-інваліда, дитини-біженця, дитини з неповної сім'ї, дитини з багатодітної сім'ї.

Комітет ООН з прав дитини (далі Комітет) наголошує на тому, що зобов'язання держави щодо попередження дискримінації дітей, особливо це стосується «уразливих» груп, полягає не тільки у необхідності «поважати», а включає активні дії: огляд, стратегічне планування, законодавчий моніторинг, підвищення рівня інформованості, освіти та інформаційні кампанії [13, с. 16–19]. Дуже приємно підкреслити, що такі рекомендації відтворює ст. 7 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», в якій зазначається, що основними напрямками державної політики щодо запобігання та протидії дискримінації: недопущення дискримінації; застосування позитивних дій; створення умов для своєчасного виявлення фактів дискримінації та забезпечення ефективного захисту осіб та/або груп осіб, які постраждали від дискримінації; виховання і пропаганду серед населення України поваги до осіб незалежно від їх певних ознак, поширення

просвітницької діяльності у цій сфері.

У той же час на практиці можна зустріти багато випадків порушення прав «уразливих» груп дітей в Україні. Наприклад, не існує єдиної правозастосовної практики з питання негайного надання дитині-шукачеві притулку без супроводу відповідного законного представника. На даний момент в більшості випадків виконання обов'язків законними представниками є формальними, що призводить до відсутності відповідальності та порушення прав дитини на захист в Україні. Не дивлячись на передбачені законодавством обов'язки державних органів забезпечити заявника перекладачем з мови, яку він розуміє, таке не відбувається.

За даними неурядових організацій на 2012 р. в Пунктах тимчасового тримання іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають на території України, знаходяться 21 дитина, розлучена із сім'єю. Підставою для розміщення у Пунктах стало незаконне рішення суду та проведена оцінка віку, за якою всі ці особи є повнолітніми (процедура оцінки віку в Україні не розроблена та не прийнята) [14].

Що ж стосується стану захисту дітей, які походять з меншин, то міжнародна спільнота неодноразово вказувала Україні на певні прогалини. Зокрема, 03.02.2011 р. Комітет прийняв для України свої рекомендації щодо виконання положень Конвенції ООН про права дитини, у яких він різко засудив відсутність будь-яких заходів з боку держави, спрямованих на визначення та розв'язання проблем, з якими стикаються діти з етнічних меншин, а також відсутністю системи збору даних щодо становища цих груп з точки зору освіти, зайнятості, житла, доступу до соціальних послуг тощо.

По-друге, принципом правового статусу дитини, якій визначається у Конвенції, є принцип якнайкращого забезпечення прав дитини.

На думку С. А. Саблука, цей принцип вказує на обов'язок держави задовольняти і захищати індивідуальні потреби осіб, котрі не досягли повноліття, створюючи таким чином умови благополуччя дитини. В їх основі є охоронювані державою об'єктивні потреби дитини: фізіологічні потреби (в їжі,

одязі, помешканні тощо); потреби безпеки (відчуття захищеності дитини); потреби у турботі (перебувати серед людей, відчувати захист сім'ї, отримувати розуміння з боку батьків та осіб, які їх замінюють); потреби у повазі дитини як особистості (одержання схвалення і визнання дитини як особистості з власними поглядами та ідеями) [4, с. 76].

У Конвенції принцип якнайкращого забезпечення прав дитини закріплюється у ст. 3:

1. В усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини.

2. Держави-учасниці зобов'язуються забезпечити дитині такий захист і піклування, які необхідні для її благополуччя, беручи до уваги права й обов'язки її батьків, опікунів чи інших осіб, які відповідають за неї за законом, і з цією метою вживають всіх відповідних законодавчих і адміністративних заходів.

3. Держави-учасниці забезпечують, щоб установи, служби і органи, відповідальні за піклування про дітей або їх захист, відповідали нормам, встановленим компетентними органами, зокрема, в галузі безпеки й охорони здоров'я та з точки зору численності і придатності їх персоналу, а також компетентного нагляду.

Комітет вказує, що принцип якнайкращого забезпечення прав дитини стосується як державних, так і приватних установ соціального забезпечення. Принцип «активних дій держави» щодо реалізації вказаного принципу (огляд, стратегічне планування, правовий моніторинг, підвищення рівня інформованості, освіти та інформаційні кампанії) здійснюється на всіх рівнях діяльності органів державного управління, органів законодавчої та судової влади. Кожен орган законодавчої, виконавчої та судової влади має застосовувати принцип якнайкращого забезпечення прав дитини через

систематичний розгляд питань щодо прав та інтересів дитини, вирішення яких залежить від відповідних органів [15].

Комітет приділяє увагу урахуванню цього принципу при асигнуванні бюджетних коштів, розробці політики планування та розвитку, включаючи політику з галузі будівництва, транспорту та довкілля; в діяльності судів, особливо при усиновленні, відправленні правосуддя щодо неповнолітніх; в діяльності адміністративних органів, в тому числі при здійсненні процедур щодо іммігрантів, шукачам притулку та біженцям; державними чи приватними установами системи соціального забезпечення; законодавчими органами під час професійної підготовки співробітників, що займаються питаннями прав дітей.

Комітет зазначив в одній зі своїх рекомендацій: «... забезпечення найкращих інтересів дитини є загальним принципом реалізації Конвенції». Він постійно підкреслює, що Конвенцію слід розглядати як ціле і вказав на необхідність взаємодії і взаємозалежності її положень, особливо тих, які містять загальні принципи (ст. 2, 3, 6, 12). Принцип, дотримання найкращих інтересів дитини стосується й інших статей Конвенції: при розлученні дитини зі своїми батьками (п. 1 ст. 9, п. 1 ст. 20); здійсненні права підтримувати особисті стосунки з батьками (п. 3 ст. 9); усиновленні (ст. 21); відокремленні дитини, позбавленої волі, від дорослих (ст. 37 «с»); невідкладному ухваленні рішення щодо дитини у кримінальній справі (п. 2 «b» (Ш) ст. 40) [16].

По-третє, принципом Конвенції є положення ст. 6, а саме:

1. Держави-учасниці визнають, що кожна дитина має невід'ємне право на життя.

2. Держави-учасниці забезпечують у максимально можливій мірі виживання і здоровий розвиток дитини.

Комітет наголошує, що «розвиток» включає фізичний, розумовий, духовний, моральний, психологічний та соціальний розвиток. Держави-учасниці повинні вживати всі можливі заходи щодо поліпшення перинатальної допомоги матерів і дітей, зниження дитячої смертності, а також створювати умови, що сприяють благополуччю всіх дітей молодшого віку у цей важливий

період їхнього життя. Комітет нагадує державам-учасницям (та іншим зацікавленим сторонам), що права на життя і розвиток можуть бути реалізовані тільки на основі комплексного підходу, шляхом застосування всіх інших положень Конвенції, включаючи права на здоров'я, достатнє харчування, соціальне забезпечення, достатній рівень життя, здорове і безпечне довкілля, освіта та ігри (статті 24, 27, 28, 29 і 31), а також на основі поваги до обов'язків батьків і надання допомоги та якості послуг (статті 5 і 18). З раннього віку діти самі повинні бути включені в діяльність щодо забезпеченню правильного харчування, здорового способу життя» [16].

По-четверте, це принцип «право дитини на вільне вираження своїх поглядів». Ця основоположна засада включає в себе:

1. Держави-учасниці забезпечують дитині, здатній сформулювати власні погляди, право вільно висловлювати ці погляди з усіх питань, що торкаються дитини, причому поглядам дитини приділяється належна увага згідно з її віком і зрілістю (ч. 1 ст. 12).

Комітет незмінно підкреслював, що дитина повинна розглядатися як активний суб'єкт прав і свобод, що є ключовою метою Конвенції. Стаття 12 разом з правом дитини на свободу вираження думки (ст. 13), правом на свободу думки, совісті та релігії (ст. 14), свободою асоціацій (ст. 15) підкреслюють статус дітей як повноправних громадян своєї держави. Комітет вважає, що визнання права дитини висловлювати свою думку і брати участь у різних заходах відповідно до її здібностей вигідно для дитини, сім'ї, суспільства, школи, держави і є показником демократії.

Значення цього права полягає у тому, що воно встановлює новий соціальний порядок, за якого дитина стає дієвим носієм своїх прав та власником свобод, які мають можливість не тільки отримувати захист, а й мають право у повній мірі брати участь у вирішенні питань, які них зачіпають особисто.

Комітет підкреслює, що ст. 12 застосовується до дітей як молодшого, так і старшого віку. Носіями права виступають навіть наймолодші діти, котрі

мають право висловити свою думку, якій повинна приділятися належна увага згідно з віком і зрілістю дитини (ст. 12.1).

Право на висловлення своїх думок має стати нормою в повсякденному житті дитини вдома і в оточенні, протягом повного періоду раннього дитинства, догляду і виховання дітей, а також під час судового розгляду [16].

2. Саме з цією метою дитині, зокрема, надається можливість бути заслуханою в ході будь-якого судового чи адміністративного розгляду, що торкається дитини, безпосередньо або через представника чи відповідний орган у порядку, передбаченому процесуальними нормами національного законодавства (ч. 2 ст. 12).

Комітет наголошує, що державам слід приділяти особливу увагу щодо забезпечення ефективності цього права для того, щоб забезпечити доступність процедур його гарантування для дітей та їх представників. Такі заходи повинні включати надання дитині інформації, порад, роз'яснення, включаючи підтримку для самозахисту, а також доступ до незалежних процедур розгляду скарг і до правосуддя, надання необхідної правової та іншої допомоги. Комітет нагадує державам-учасникам, що право дитини бути заслуханою під час судових і адміністративних процедур відноситься до всіх дітей. Це стосується і дітей, розлучених з батьками, прийомних дітей, дітей, які знаходяться у конфлікті з законом, дітей, які стали жертвами фізичного насильства, сексуального насильства або інших насильницьких злочинів, осіб, які шукають притулок і дітей-біженців та дітей, що стали жертвами збройних конфліктів і надзвичайних ситуацій.

Список літератури:

1. *Бентам І.* Принципы законодательства; О влиянии русловий и места на законодательство; Руководство по политической экономии / И. Бентам. – М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2012. – 144 с. – С. 4.
2. *Опольська Н. П.* Принципи правового захисту дитини / Н. П. Опольська // Держава і право. Юридичні і політичні науки – 2011. – Вип. 51 – С. 38-43.
3. *Крестовська Н. М.* Ювенальне право України: генезис та сучасний стан : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01 / Н. М. Крестовська ; Одес. нац. юрид. акад. – О., 2008. – С. 229-230.
4. Цит. за *Саблук С. А.* Правове становище дитини в Україні (теоретико-правовий аспект) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. – К., 2009. – 211 с. – С. 135.

5. Титова Т. А. Конвенция о правах ребенка в системе общей регламентации прав человека : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Т. А. Титова. – Екатеринбург, 2000. – 230 с. – С. 136.
6. Короткий оксфордський політичний словник. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2006. – 789 с. – С. 173.
7. Воеводин Л. Д. Юридический статус личности в России : учеб. пособие / Л. Д. Воеводин. – М. : ИНФРА-М – НОРМА, 1997. – С. 69.
8. Human Rights Committee General comment 18/37 of 9 November 1989 [Non-Discrimination] para. 7 II Nowak M. Ibid. P. 869
9. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 06.09.2012 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2013. – № 32. – Ст. 412.
10. Alston P. The legal framework of the convention on Rights of the Child / P. Alston // Bulletin of Human Rights. – № 91/2. – P. 7.
11. Заключні зауваження та рекомендації Комітету ООН з прав дитини: Україна. 09/10/2002. – Режим доступу : http://www.president.gov.ua/content/unicef_ukraine_2002.html; Альтернативний звіт про реалізацію Україною положень Конвенції ООН про права дитини 2002-2008. – К., 2009. – 89 с.
12. Рулан Н. Историческое введение в право / Н. Рулан. – М. : NOTA BENE, 2005. – 668 с. – С. 562.
13. Human rights of migrant children // International migration law. – 2008. – №15 – С. 16-19.
14. Права дитини. Україна : доповідь, представлена до Універсального періодичного огляду Організації Об'єднаних Націй Чотирнадцята сесія Ради з прав людини ООН з Універсального періодичного огляду (другий цикл), 2012. – Режим доступу : <http://helsinki.org.ua/index.php?id=1337349079>.
15. The Best Interests of the Child Literal Analysis, Function and Implementation Working Report 2010. – Режим доступу : http://www.childsrighs.org/html/documents/wr/wr_best_interest_child09.pdf
16. Implementation handbook for the Convention on the rights of children prepared for UNICEF by Rachel Hodgkin and Peter Newell FULLY REVISED THIRD EDITION. – Режим доступу : http://www.unicef.org/publications/files/Implementation_Handbook_for_the_Convention_on_the_Rights_of_the_Child_Part_1_of_3.pdf.

Ткаченко Е. В. Принципы правового статуса ребенка.

Рассмотрены отдельные аспекты правового статуса ребенка, проанализированы международно-правовые принципы правового статуса ребенка. Сделан вывод, что принципы правового статуса ребенка – это воплощенные в отечественном конституционном законодательстве и в международных договорах Украины основополагающие идеи, которые являются базисом правового регулирования общественных отношений с участием детей и определяют направления деятельности государства по обеспечению их прав.

Ключевые слова: правовой статус ребенка, принципы, принципы правового статуса ребенка.

Tkachenko E. V. Principles of the legal status of the child.

The article deals with certain aspects of the legal status of the child. The article analyzes the international legal principles of the legal status of the child. It is concluded that the principles of the legal status of the child - is embodied in the domestic constitutional law and international treaties of Ukraine basic ideas that are the basis of the legal regulation of social relations involving children and direction of the state to ensure their rights.

Key words: legal status of the child, the principles, the principles of the legal status of the child.